
Kaj Munks Erindringer: Da min Mor døde

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Kaj Munks Erindringer: Da min Mor døde

4

Kaj Munks Erindringer: Da min Mor døde

Kaj Munks Erindringer: Da min Mor døde

Jyllandsposten

13/9 42[1]

Kaj Munks Erindringer:

Da min Mor døde

Af

Sognepræst Kaj Munk

EFTER Sommeren kommer Vinteren. Det er ikke nogen sund Anordning for Folk, der har Tuberkulose. Der er langt fra Ny Østergade til Domkirken. Men de lollandske Roepolakkers Kirke er nær. Den er katholsk og altid aaben. Der gaar Mor tit hen med sin Dreng. Der er ingen, der synger, og ingen, der prædiker. Der er bare stille. Og selv gør man ikke andet end sidde stille. Bare sidde stille og mærke, at Gud er nær. Der er slet ikke noget andet af alt det, man oplever, der ligner *det*.

Nærmest maaske at sidde ved Vinduet, naar Skumringen sænker sig over Gaden. Saa er det ogsaa saa stille. Men med-et lyder der travle Fødder og Latter og Raab derude. Det er de andre Børn, der løber paa Vej mod deres Far'e, som kommer fra Arbejde. »Mor, hvorfor har jeg ikke ogsaa en Far at løbe paa Vej imod?« »Det ved du jo godt, Kaj; det er, fordi din Far er oppe hos Jesus og Gud og Englene«. Ja, selvfølgelig, jovel, og det er jo godt saadan, og alligevel... »Men dig har jeg da, Mor, ikke ogsaa? Dig har jeg da her!«. Hvorfor bliver Mor saa underlig og svarer med en mærkelig Stemme? Og hvorfor... der er saa meget med hvorfor... Hvorfor ligger Mor saa tit i sengen nu? Det har hun da ikke plejet før. Og nu bliver der sendt Bud efter det, der hed Lægen. Det viser sig at være en Mand.

Begge Kaj Munks Forældre døde, inden han var fyldt 5 Aar, og alle ventede, at det svagelige Barn snart vilde følge efter Forældrene. Derfor staar der stadig en Plads aaben paa Gravmindets Navnetavle...

»Jeg tror, Fru Petersen, De kommer til at tage en Rejse til Syden«. Mors Smil er blevet saa træt: »Det er jeg bange for, jeg ikke tjener Penge nok til i det daglige. Det er en Bestilling, der ikke kaster videre af sig, at gaa og være syg«. »Hm hm! hm hm! men ved De, hvad jeg saa vilde, Fru Petersen? saa vilde jeg flytte Syden herop. De har jo en dejlig Have. Byg Dem et Drivhus derude, hvor De kan ligge og bade Dem i al Sommerens Sol«.

Da Foraaret kom, stod der et Hus ude i Rosenbedet, og det var næsten af det bareste Glas. Oh, blot Solen skinnede en Smule, var det selv paa de koldeste Aprildage sommervarmt derinde. Et gaadefuldt Hus var det. For det skulde give Mor Livet, havde Lægen sagt. Og saa var der noget uhyggeligt i det. For naar man sad derinde alene hvad i Alverden, uha, uha! tik! tik! tik! tik! sagde det et steds i Træværket. En eller anden forklarede, at det var

et Dødningeur. Man blev saa besynderlig i sin Mave af at høre paa det. Man maatte stikke af, ud i frisk Luft, langt væk.

*

Paa denne Tid begyndte jeg at opdage Gaden. Der maatte jeg ikke komme, for der holdt de uartige Drengene til. Og der smuttede jeg ud, naar Mor »var i Syden«. Der var en Dreng, der var et Par Aar ældre end jeg, en sjov Fyr med korte Bukser og bare Knæ, saadan runde pæne bare Knæ. Han var hittepaasom, saa det var en Lyst. Gravede de Gasrør ned i Gaden, kom det gule Ler op, og saa sagde han, at han kunde se med Fingrene, for der gemte sig Figurer i Leret, det var dem, han kunde se, og sandelig, om ikke en Lerklump gik hen og blev til et Væsen mellem Fingrene paa ham. Han gav ogsaa Cirkusforestillinger ved Hjælp af 2 tomme Tønder og en Sæk og en Kost og andre storartede Ting; man fik Lov at overvære dem for en Knap eller en Øre, og man kunde ogsaa være saa heldig og højtbetruet, at man fik Lov til at virke med.

En Dag jeg var paa Gaden »til Cirkus«, kom vor Pige og hentede mig hjem, »for Tante Marie var kommet«. Hvilken Tante Marie? Ja, det vidste Pigen ikke; men det var da Tante Marie fra Landet. Jo pyt, Tak, det var de begge to. Den ene var Mors Kusine fra Opager, hun kom altid med noget til mig; den anden var Mors Søster fra Skørringe. Den Dag var det hende, da jeg kom hjem. »Naa, er det bare dig«, sagde jeg, »jeg havde haabet, det var den anden Tante Marie«. Og dermed gik jeg paa Gaden igen.

Faa Dage efter kom virkelig den anden Tante Marie. Men heller ikke det Besøg faldt vellykket ud. Hun og jeg gik nemlig en Tur i Haven, og hun bøjede sig og plukkede et Jordbær og - puttede det i sin egen Mund. Næ, hvor jeg hylede op og ikke vilde have mere med hende at bestille. Og hun blev ogsaa godt gal paa mig: »At skave sig saadan, fordi jeg tog det Verdens lille bitte Bær! Du trænger til nogen om Ørnerne«.

Dog - vi blev forsonede. Senere paa Sommeren skulde Mor og jeg ud at besøge dem i Opager. Onkel Munk var ved Ryde Station efter os med to stejle smaa Løver for Vognen. Mor havde fortalt mig, vi skulde køre gennem Skov og Dyrehave. Skoven var der rigtignok, men Dyr saa jeg ingen af. Det var en bitter Skuffelse. Mor var meget bevæget paa hele Turen. Jeg selv slugte Eventyret med Øjne og Øren og aaben Mund. Og hvad blev det ikke til senere hen i Maribo over for Kammeraterne! »Jo, og saa var der en Stork derude, den spankulerede paa Marken, og jeg strøede Korn foran den, og gik baglæns, og den fulgte efter og pikkede Kornet op og blev paa den Maade narret med ind i Huset, og saa jeg hen og smak Døren i bag den«. Tilhørerne var fuldstændig opslugt, men Cirkusdirektøren, der lugtede Konkurrence, bemærkede tørt, at Storke ikke spiser Kom. Der stod jeg og saa Lysene slukkes paa Ansigterne omkring mig. Og saadan lærte jeg første Gang Sandheden i, at Kendsgerningerne distraherer.

*

Efteraaret nærmede sig. Det var mærkeligt med Mor, hun tog sig ikke saa meget af mig mere. Ofte blev jeg sendt op at lege hos Sadelmager Waels, Onkel Jacob og Tante Helga og Kusinerne Ellen og Ida og Fætrene Carl og Hjalmar. Hele Dagen kunde jeg være der og blev saa fulgt hjem om Aftenen. Stadig laa jeg i Fars Seng om Natten, og stadig kom

jeg om Morgenen over til Mor. »Er det rigtigt, Mathilde?« spurgte Tante Helga, Og Mor svarede ikke. Mor var altid venlig og rolig og ligevægtig, jeg var 5 Aar gammel og anede intet om, at Fortvivlelsen brændte i hendes Sind om Kap med Feberen i hendes Legeme. For hun vilde ikke forlade mig. Hun havde selv prøvet en hjemløs Barndom; den maatte ikke blive hendes egen lille svagelige Dreng til Del. Hun kyssede mig paa Munden, hun lod mig drikke af Koppen paa samme Sted, som hendes Læber havde rørt den. Stakkels lille velsignede Mor, du vidste ikke, hvad du gjorde i din Angst og i din Nød. Og i dit Hjerte stønnede du til din Gud: »Tag mig ikke fra ham, giv mig ham med, giv mig Lov til at faa ham med«.

Saadan kæmpede hun i Døden for sin eneste, men overfor mig var hun, saa vidt Feber og Træthed tillod det, den samme rolige, glade Mor. Endnu var hun lidt oppe om Eftermiddagen. Endnu kunde hun finde paa en Spøg. Naar Pigen lige havde forladt hende efter at have pakket hende til i Stolen, kunde hun blinke til mig: »Skal vi to liste ud i Køkkenet og se, hvad hun laver?« Saa støttede hun sig til mig, og med Besvær fik vi lirket os frem, og der stod vi i Døren og lo begge to. Pigen lo for Resten ikke; for hun havde Madam Blaa over Blusset til en Trøstetaar for sin egen Mund.

*

De vækkede mig en Morgen, gjorde Pigen og gamle Margrethe, de vækkede mig og tog mig ud af Fars Seng og lagde mig i nogle Dyner ind paa Sofaen. Det var endnu mørkt, og der laa jeg søvni og halvvaagen og funderede paa, hvad nu det skulde betyde. Saa hørte jeg inde fra Soveværelset en aparte Lyd, et dybt Suk eller Støn, og lidt efter kom de begge to ind til mig, svøbte mig godt ind i et graat Tæppe og bar mig ud af Huset og ned gennem Gaden. »Naa, er Mor nu død?« henkastede jeg. Det benægtede de begge.

Da vi var naaet omtrent til Torvet, begyndte de at mumle sammen, og saa rømmede gamle Margrethe sig paa Hjørnet af Jernbanegade og sagde: »Ja, lille Kaj, din Mor hun er jo altsaa død«. »Naa!« svarede jeg. »Ja«, fortsatte Margrethe, hun mente vel, hun skulde sige noget; »hvorfor troede du ellers, at vi saadan allesammen gik fra hende?« »Aah, jeg tænkte, det var, fordi I var saa onde«, lød mit Svar.

Nu var vi naaet til Sadelmager Waels. De bar mig op ad Trappen og bankede paa Døren. Saa stod vi og ventede.

Omsider blev der lukket op. Onkel Jacob stod med Selerne hængende ned; det var første Gang, jeg saa Mandfolkeseler, det var yderst interessant.

Jeg blev lagt i en Seng, og da det blev Dag, bestemte Tante Helga, at jeg skulde blive i Sengen, hvad jeg fandt uretfærdigt, da jeg jo slet ikke havde været syg.

Men Tiden gik godt. Kusine Ida var flink og satte sig hen og læste Historier for mig. Jeg var vel til Mode og fandt hele Situationen langt ud over det almindelige. De spurgte mig, om jeg ikke var ked af, at Mor var død. Men det fandt jeg ikke paa nogen Maade Grund til. Mor var jo bare gaaet op til Far, og hun havde lovet at hilse ham fra mig. Interessant var det ogsaa, at da vi kom til Aftenbønnen, lærte Ida mig, at nu kunde jeg ikke nøjes med at sige Godnat Far, nu maatte jeg have Mor med: Godnat Far, Godnat Mor, Godnat Gud og Jesus og alle smaa Engle. Saa sov jeg veltilfreds ind og vaagnede til en ny spændende

Dag.

Men da jeg vaagnede tredie Dags Morgen, spurgte jeg pludselig Ida: »Hvornaar kommer Mor til mig igen?« Jeg fik et undvigende Svar: Mor kom ikke saadan igen. »Jamen«, udbrød jeg i højeste Bestyrtelse: »Hvornaar faar jeg da Mor at se igen?« »Ja – ja – det – det bliver vist ikke før oppe hos din Far, lille Kaj«. Pludselig væltede der et Uhyre over mig, paa engang laaddent og taaget og af en kvælende Tynge: betød det, at Mor – at Mor var gaaet fra mig – at Mor var væk lige som Far – først se hende igen oppe hos Far, det kunde der jo blive længe til, mange Dage, mange Aar, jeg kunde jo være uheldig og komme til at leve i mange Aar – jeg snappede efter Vejret, aah nej, og saa styrtede Graaden ud af mig, ud af Øjne og Næse og Mund, den rystede mig med sine Kramper, Time efter Time græd og græd og græd jeg. Mor – Mor var blevet væk.

Ak ja. Allerede ved Begravelsesdagen var jeg strunk igen. Jeg fik Lov at komme med til Jordefærden, og da Pastor Dujardin, Kateketen, sagde nogle Ord om Afdødes lille Søn, der staar her ved Graven, brystede jeg mig. »For ikke sandt, Ellen?« som jeg spurgte bagefter, »det var jo da mig, han mente med »Afdødes lille Søn?« det var jo da mig?«

Ude paa Maribo Kirkegaard paa Bedstefars Gravsted under Sørgepilen var Far blevet begravet og nu ogsaa Mor. Stenen, der staar over dem har Form som et udgaaet Træ. Øverst staar Fars Navn, Fødested, Dato og Aar for hans Fødsel og ligesaa for hans Død. Ved Mors Navn har man sparet paa Oplysningerne. Hvorfor? For at skaffe Plads paa Pladen til endnu et tredie Navn. Saa sikkert regnede man med, at »den lille Stakkel« snart vilde slaa Følge. Er det utilgiveligt, om Staklen nu engang imellem midt i Legen med sine 5 Børn standser og sender en Tanke af Triumf til den udgaaede Træstub paa Maribo Kirkegaard?

Kaj Munk